

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De drie initiatief-wetsontwerpen over abortus

Drees sr, Dr.W.

Citation

Drees sr, D. W. (1976). De drie initiatief-wetsontwerpen over abortus. *Acta Politica*, 11: 1976(2), 246-248.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451613>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451613>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De drie initiatief-wetsontwerpen over abortus

door Dr. W. Drees sr.

Het is stellig een unicum in onze parlementaire geschiedenis, dat drie initiatief-wetsontwerpen van Tweede Kamerleden over één onderwerp in behandeling genomen zullen worden. Ook de voorgeschiedenis is uniek. Eén van de drie ontwerpen, namelijk dat van de christen-democraten, is uitgelokt door het kabinet, dat bij zijn optreden heeft afgesproken daartegenover het op dat ogenblik aanhangige regeringsvoorstel, genoemd het ontwerp Stuyt-Van Agt, in te trekken. Er was, naast het voorstel van het vorige kabinet, reeds een initiatief-ontwerp van 'progressieve' zijde. Het nieuwe kabinet, principieel verdeeld over het abortus-vraagstuk, wilde op deze wijze aan de Staten-Generaal de beslissing laten tussen twee standpunten zonder zelf zich uit te spreken, al constateerde formateur mr. Burger bij de voorbereiding dat een progressief kabinet niet het ontwerp Stuyt-Van Agt voor zijn rekening zou kunnen nemen. Bij deze gang van zaken heeft het uitlokken van een initiatief-ontwerp een geheel ander karakter dan in lang vervlogen tijden het advies dat Thorbecke aan mr. Van Houten gaf, als hij verbod van kinderarbeid wilde, zelf daaraan vorm te geven in een wetsontwerp. Thorbecke was van de noodzakelijkheid van een dergelijke regeling nog niet overtuigd en behield zich ook zijn oordeel voor.

Thans echter gaat het om een zaak waarvan het kabinet bij zijn formatie wist dat een nieuwe regeling urgent is.

De wet inzake abortus wordt klaarblijkelijk zozeer als verouderd beschouwd, dat sinds jaren berust wordt in voortdurend algemener, openlijk uitdagende overtreding. De eerste kliniek, speciaal voor vruchtafdrijving bestemd, werd genoemd naar de dokter, die de laatste was die voor overtreding van de wet veroordeeld werd. Zijn naam was een program.

Het was duidelijk dat men, als men het niet verantwoord achtte in te grijpen, een wetswijziging moest voorstellen. Een kabinet dat wegens meningsverschil dat niet aandurft, maar afwacht wat de Kamers doen, schiet tekort. Het kan zich op deze wijze ook niet van zijn mede-verantwoordelijkheid als wetgever losmaken. Het heeft wel de indruk gemaakt dit te willen doen. Het heeft, om aan te duiden tot welk compromis het inzake de abortus gekomen was, ver-

W. Drees sr. De drie initiatief-wetsontwerpen over abortus

wezen naar een brief van formateur mr. Burger van 19 februari 1973. Deze verkondigde in punt 18 daarvan een vooral voor een lid van de Raad van State merkwaaardige staatsrechtelijke ketterij. Hij schreef: 'Er is wel geop^derd dat een kabinet over genoemd initiatief-ontwerp, indien het zou aangenomen zijn, het contraseign zou kunnen onthouden. Ik meen dat een dergelijke aantasting van de rechten van het parlement volstrekt verwerpelij is'.

Mij dunkt dat mr. Burger bij nieuwe overweging tot de conclusie zou kunnen komen dat in deze uitspraak een miskennis ligt van de eigen verantwoordelijkheid die binnen ons constitutioneel bestel regering en parlement dragen. Het parlement is niet verplicht een wetsontwerp aan te nemen, dat een minister verdedigt, een minister niet een door de Kamer aangenomen voorstel, dat hij onaanvaardbaar acht, ter goedkeuring voor te leggen aan de Koningin en er zijn contraseign aan te geven. De Grondwet heeft zelfs de hoffelijke, ontwijkende formule vastgesteld, waarin van weigering tot goedkeuring aan de Kamers mededeling moet worden gedaan. Weigering is zijn recht en kan zijn plicht zijn. Het is geen miskennis van rechten van het parlement. Dat kan op zijn beurt overwegen of het op grond van een dergelijke weigering zijn vertrouwen in een minister opzegt. Er zijn geruchten geweest dat minister Van Agt niet bereid is zijn contraseign te plaatsen onder een ontwerp dat naar zijn godsdienstige of zedelijke overtuiging te ver zou gaan.

Staatsrechtelijk heeft hij het recht te weigeren. Of hij staatkundig daarin nog vrij is, kan men betwijfelen nu hij zich bij het door mij bekritiseerde compromis heeft neergelegd.

Intussen heeft de VVD voor een verrassing gezorgd door nog een derde initiatief-wetsontwerp in te dienen, zodat de Tweede Kamer zal moeten kiezen niet tussen twee, maar tussen drie ontwerpen, men kan ook zeggen tussen drie standpunten.

De wijze van behandeling van deze drie ontwerpen lijkt moeilijker en ingewikkelder dan het is. De Kamer had reeds besloten het ontwerp van de christen-democraten en het ontwerp der progressieven tegelijk in behandeling te nemen. Ze zal ongetwijfeld nu eenzelfde besluit nemen ten aanzien van de drie wetsontwerpen. Men mag aannemen dat de algemene beschouwingen zullen worden gecombineerd. Bij de bespreking der drie ontwerpen gaat het in wezen om één vraagstuk: Welke mate van vrijheid zal worden gelaten aan vruchtafdrijving.

Na afsluiting der algemene beschouwingen zal vermoedelijk over niets worden gestemd, al zou men zich kunnen voorstellen dat moties werden ingediend. De verdere behandeling zal vervolgens het eenvoudigst verlopen, wanneer men te werk zou gaan zoals men dat doet bij het stemmen over amendementen: het eerst aan de orde komt het voorstel van de verste strekking. In dit geval is dat het voorstel dat de meeste vrijheid laat. Dat zou het ont-

werp der progressieven zijn. Men kan zich dan twee methodes denken. Christen-democraten en VVD kunnen hun denkbeelden, zoals ze zijn neergelegd in hun wetsvoorstellen, omzetten in amendementen op het voorstel der progressieven. Men kan amendering achterwege laten en de uitspraak bij de eindstemming afwachten. Wordt het verworpen, dan volgt allicht het ontwerp van de VVD, weer met de mogelijkheid van keus tussen amendering of enkel beslissing bij eindstemming. Bij verwerping komt het voorstel van de christen-democraten aan de orde. Worden alle drie ontwerpen verworpen of wordt één aangenomen dan is de zaak voor de Kamer afgedaan.

De abortuskwestie zelf, hoe belangrijk ook en hoezeer daarbij levensbeschouwelijke elementen in het geding zijn, heb ik buiten beschouwing gelaten. Ik heb me — op verzoek van de redactie van Acta Politica — beperkt tot de staatsrechtelijke wijze waarop gehandeld is en zal worden en de gang van zaken in de Tweede Kamer. De eerste acht ik zeer aanvechtbaar, de tweede zakelijk vrij eenvoudig.

Enige documentatie over de wetsontwerpen inzake grondpolitiek

door Mr. W. van Ham-Wagner

Onder nos 13713 en 13714 zijn op 4 december 1975 twee wetsontwerpen aan de Tweede Kamer aangeboden, resp. handelend over een voorkeursrecht van gemeenten bij de verwerving van onroerend goed en over wijziging van de Onteigeningswet, meer speciaal van art. 40 van die wet. Langverwachte ontwerpen, want al in de regeringsverklaring van het kabinet-Den Uyl en in de troonredes van de laatste jaren werden ze in uitzicht gesteld. En zoals uit het volgende zal blijken, gaat het in beide ontwerpen om zaken die al lang vóór 1973 de gemoederen hebben bezig gehouden.

Artikel 40 van de Onteigeningswet bevat thans de regel, dat voor de berekening van de schadevergoeding uitgegaan moet worden van de werkelijke waarde van het goed. Door literatuur en jurisprudentie is dit aldus uitgelegd, dat 'werkelijke waarde' betekent de verkeerswaarde: dat wat het goed bij verkoop zou opbrengen, rekening houdend met een redelijk handelende verkoper en koper. Deze waarde zal nagenoeg altijd hoger liggen dan de waarde op basis van het gebruik dat tot dan toe van het goed is gemaakt; het gaat bij onteigening immers meestal om agrarische grond die bestemd is voor bebouwing. Zodra zich in een land de situatie voordoet, dat de overheid ordenend gaat optreden t.a.v. toekomstige bebouwing, ontstaat het risico dat door het bekend worden van de overheidsplannen een speculatieve waardestijging gaat optreden t.a.v. 'aan snee' zijnde gronden. Die situatie bestaat in ons land sinds de Woningwet van 1901, waarbij het uitbreidingsplan — thans bestemmingsplan geheten — zijn intrede in de wetgeving deed. Bij de parlementaire behandeling (Bijlagen handelingen 2e Kamer 1899/1900 no. 74 en 1900/01 no. 34; handelingen idem blz. 1211 e.v.) van deze wet, die tevens in de Onteigeningswet een speciale regeling voor onteigening in het belang van de volkshuisvesting invoegde, is dan ook de gedachte geopperd niet de verkeerswaarde, maar de gebruikswaarde als uitgangspunt te nemen. Op deze wijze zou de waardestijging, ontstaan door planningsactiviteiten van de overheid, niet aan de toevallige eigenaren maar aan de gemeenschap ten goede komen. Daartegen werd ingebracht dat ook zonder de totstandkoming van planologische maatregelen gronden, die in de stedelijke sfeer liggen, toch wel als gevolg van autonome bevolkingsgroei binnen zekere tijd voor bebouwing in aanmerking zullen komen. De bijna-onmogelijkheid om een dergelijke natuurlijke verwachtingswaarde te onderscheiden van die, veroorzaakt door overheidsplannen, heeft sindsdien in alle discussies mede een rol gespeeld.

De wetgever van 1901 heeft niet voor het gebruikswaarde-systeem gekozen, maar een tussenoplossing geprefereerd: voor onteigeningen in het kader van de volkshuisvesting voorzag de wet in een zekere fixatie van de waarde van vóór het tijd-